

Pr Siiri Tõniste
Pr Kertu Fedotov
Rahandusministeerium
Suur-Ameerika 1, 10122 Tallinn

12.06.2025

EDASTATUD E-POSTIGA

kertu.fedotov@fin.ee

siiri.toniste@fin.ee

NOVE
ADVOKAADIBÜROO

Advokaadibüroo NOVE OÜ
Registrikood: 12984303
Estonia pst 9, Solaris keskus
10143 Tallinn
Tel: +372 610 8010
nove@nove.ee
www.nove.ee

Andrus Kattel
Arsi Pavelts, PhD
Kristjan Tamm
Veikko Puolakainen
Mari Past
Indrek Niklus
Sten Tikerpe
Mart Parind

Marika Mugur
Heili Püümann
Laura Raadik
Kristiina Koll
Madis Abel
Andra Olm
Liis Kikas
Kaisa Poller

SELGITUSTAOTLUS

seoses kindlustustegevuse seaduse tõlgendamisega

Palun käesolevaga Rahandusministeeriumi seisukohta seoses grupikindlustuse õigusliku regulatsiooni ja turupraktikaga Eestis.

Grupikindlustuse puhul sõlmib kindlustusvõtja kindlustusandjaga grupikindlustuse lepingu ning pakub seejärel enda klientidele koos oma põhitoote või -teenusega ka võimalust tasu eest vabatahtlikult liituda grupikindlustusega, mille aluseks on kindlustusvõtja poolt kindlustusandjaga sõlmitud kindlustusleping.

Eesti õiguses ei ole grupikindlustus eraldi reguleeritud ning selged suunised turuosalistele puuduvad. Euroopa Kohus on 2022.a grupikindlustuse osas (kohtuasjades nr C-633/20 ja C-263/22) enda seisukohti väljendanud ning näiteks Leedus on 2023.a ka vastavad põhimõtted seadusesse kirjutatud. Hoolsuskohustuse igakülgseks täitmiseks pöördun seetõttu Teie poole käesoleva selgitustaotlusega.

Märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise ning kollektiivse pöördumise esitamise seaduse § 2 lg 2 kohaselt on selgitustaotlus isiku pöördumine, milles isik: 1) taotleb adressaadilt teavet, mis eeldab adressaadi käsutuses oleva teabe analüüsi, sünteesi või lisateabe kogumist; või 2) taotleb õiguslase selgituse andmist adressaadi poolt väljatöötatud õigusaktide, nende eelnõude ja asutuse tegevuse aluseks olevate õigusaktide ning asutuse pädevuse ja õigusloome tegevuse kohta. Kindlustustegevuse seaduse ja võlaõigusseaduse kindlustuslepinguid puudutavate normide kohta selgituste andmine kuulub Rahandusministeeriumi pädevusse.

Kuigi grupikindlustust ei ole Eesti õiguses eraldiseisvalt reguleeritud, siis Euroopa Kohus ei ole grupikindlustuses kui sellises (st ennekõike just selles, et kindlustusvõtja ja kindlustusvahendaja on samas isikus) olemuslikku probleemi näinud. Vastupidi, kohus on sellist isikute kattuvust sisuliselt aktsepteerinud. Euroopa Kohus on lahendis C-633/20 (p 46) selgesõnaliselt märkinud: *Samamoodi nagu kindlustustoodete turustajaks olemine ei ole direktiivi 2016/97 artikli 2 lõike 1 punkti 8 kohaselt kindlustusandjaks olemisega vastuolus, ei ole kindlustusvahendaja ja seega ka kindlustustoodete turustajaks olemine kindlustusvõtjaks olemisega vastuolus.*

Euroopa Kohtu hinnangul hõlmab kindlustusvahendaja ja kindlustuse turustaja mõiste ka isikuid, kes pakuvad enda klientidele (neilt saadava tasu eest) vabatahtlikku võimalust liituda (enda poolt kindlustusandjaga sõlmitud) grupikindlustuse poliisiga.

Euroopa kohus on lahendis C-633/20 (p 49) muuhulgas viidanud direktiivi 2016/97 põhjenduste punktile 16, mille kohaselt tarbijale on kasulik, kui kindlustustooteid turustatakse eri kanalite ja vahendajate kaudu, kes teevad kindlustusandjatega koostööd eri vormis, tingimusel, et neil on kohustus kohaldada samaväärseid tarbijakaitse nõudeid. Seega küsimuse raskuspunkt ei ole mitte selles, kes võib olla kindlustuse turustaja, vaid see, milliseid nõudeid ta täitma ja järgima peab.

Direktiivi vahetegu kindlustusvahendaja (direktiivi art 2 lg 1 p 3) ja kindlustuse turustaja (direktiivi art 2 lg 1 p 8) vahel küll ennekoike teenib tarbijate kaitse huve (tagades vahendust puudutavate normide võimalikult laia kohaldamisala), kuid teisalt kinnitab, et kindlustustooted võiks jõuda klientideni ka väljaspool klassikalisi vahendajaid ehk võimalikult mugavalt ja laiaulatuslikult eri kanaleid pidi.

Grupikindlustus on kindlustusvõtja huvides. Toode jõuab lõppkliendini mugavamalt – klient ei pea eraldi kindlustust otsima, vaid saab koos põhiteenuse või -tootega osta kaasa just selle teenuse või toote jaoks välja töötatud kindlustuskaitse. Teisalt, otsesema (ja põhiteenuse või tootega seotud turustuskanali tõttu) on administreerimiskulu väiksem ja kindlustus seetõttu soodsam.

Euroopa kohus on ülal viidatud lahendis (p 39) ka rõhutanud, et lisaks sätte sõnastusele tuleb vaadata selle konteksti ja eesmärki, mida õigusaktiga taotletakse. Direktiivi 2016/97 (nagu ka 2002/92) eesmärgiks on eelkõige tagada kõigi kindlustusvahendajate võrdne kohtlemine ning parandada tarbijakaitset kindlustuse valdkonnas (otsuse p 52). Euroopa Kohtu hinnangul (otsuse p 53) soodustab nende kahe eesmärgi saavutamist see, et grupikindlustuse mudeli alusel tegutsevad isikud kuuluks direktiivi kohaldamisalasse. Ehk teisisõnu kindlustuse turustamise direktiivi eesmärk ei ole turustamiskanaleid kitsendada, vaid allutada turustajad reeglitele, mis tagavad klientidele piisava kaitse.

Seega Euroopa Kohtu suunis näib olevat mitte uute ärimudelite keelamine, vaid kõigi turustajate allutamine nõuetele, mis tagavad klientide piisava kaitse.

Grupikindlustusega seotu ei ole Eesti õiguses selgesõnaliselt reguleeritud. Samas meie hinnangul ei ole grupikindlustus ka ühegi õigusnormiga vastuolus ega keelatud.

VÕS § 422 lg 1: *Kindlustuslepinguga kohustub üks isik (kindlustusandja) kindlustusjuhtumi toimumisel hüvitama kindlustusjuhtumi tõttu tekkinud kahju või maksuma kokkulepitud rahasumma ühekordselt või osadena või täitma lepingu muul kokkulepitud viisil (kindlustusandja täitmise kohustus). Teine isik (kindlustusvõtja) kohustub tasuma kindlustusandjale kindlustusmakseid. Seega kindlustusvõtja on olemuslikult isik, kes on kindlustuslepingu pooleks ja kellel on kindlustusmakse tasumise kohustus. VÕS § 424 lg 1: Kindlustatud isik on kindlustusvõtja või nimeliselt määratletud või määratlemata kolmas isik, kellega seotud*

kindlustusriski on kindlustatud. Seega kindlustuslepinguga võib olla kindlustatud laiem isikute ring. Sama kinnitab ka kolmanda isikuga seotud kindlustusiski kindlustamise regulatsioon (VÕS § 463).

KindITS § 174 lg 2: *Kindlustusagent on isik, kes tegeleb tasu eest agendilepingu alusel kindlustuse turustamisega ühe või mitme kindlustusandja jaoks ja huvides või sõlmib kindlustuslepinguid nende nimel ja arvel.* KindITS § 5 lg 1 esimene lause: *Kindlustuse turustamine on kindlustuslepingutega seotud nõustamine ja kindlustuslepingute soovitamine, ettevalmistamine, sõlmimine ning nende haldamisel ja täitmisel abistamine.* VÕS § 670 lg 1: *Agendilepinguga kohustub üks isik (agent) teise isiku (käsundiandja) jaoks ja tema huvides iseseisvalt ja püsivalt lepinguid vahendama või neid käsundiandja nimel ja arvel sõlmima. Käsundiandja kohustub maksma talle selle eest tasu.* KindITS § 174 lg 2¹ kohaselt on kindlustusagendi poolt saadav tasu kas agenditasu või *muu majanduslik kasu, sealhulgas muu rahaline või mitterahaline hüve, mida vahendaja saab või mida talle pakutakse seoses kindlustuse turustamisega.*

Ei võlaõigusseadusest ega kindlustustegevuse seadusest ei tulene, et kindlustusvõtja ei tohi samaaegselt tegutseda kindlustusagendina ega ka keeldu, et kindlustusagent ei või sõlmida kindlustusandjaga kindlustuslepingut. Meie hinnangul on ülal viidatud norme võimalik tõlgendada kooskõlas Euroopa Kohtu ülal toodud suunistega, et kindlustustoodete turustajaks olemine ei ole vastuolus kindlustusvõtjaks olemisega.

KindITS § 175 reguleerib eraldi olukorda, mil kindlustuse turustamine ei ole kindlustusagendi peamine tegevusala, vaid kindlustusleping sõlmitakse kindlustusagendi pakutava kauba või tema osutatava teenusega kaasnevate riskide kindlustamiseks ning see katab selle kauba rikke, kahjustumise või kadumise riski või reisiteenuse korral pagasi kahjustumise või kadumise riski või reisiteenusega seotud muid riske. Ristmüük kui selline on nii Eesti õiguse kui ka direktiivi 2016/97 alusel aktsepteeritud ja eraldi reguleeritud. Seda aga, millises õiguslikus vormis täpselt see toimuma peab, õigusaktid ette ei kirjuta. Seniks, kuni täidetud on ristmüüki ja kindlustuse turustamist puudutavad reeglid, on asjaosalised vabad enda õigussuhteid kujundama. KindITS § 175 ei välista, et kõrvaltegevusena kindlustuse vahendaja ei võiks seda teha grupikindlustuse vormis.

KindITS § 198 lg 2 p 13 sätestab kindlustusagendi kohustuse teavitada klienti muuhulgas huvide konflikti olukorrast, sh võimaliku huvide konflikti laadist ja konflikti allikast. Seletuskirjas on märgitud: *Üheks oluliseks ja klienti mõjutavaks huvide konflikti tekkimise allikaks võib pidada kindlustusagendi tasustamise aluseid, mistõttu kohustab eelnõu kindlustusagenti vahendustasu ja selle kujunemise alused avaldama.* Seega ei ole huvide konflikti olukorra tekkimine kindlustuse turustamisel täielikult välistatud ega ka täielikult keelatud. Järelikult ei saa ka huvide konflikti oht olla argument, miks grupikindlustust keelata, kuivõrd selle riski maanduseks on seadus ette näinud kliendi teavitamise kohustuse.

Eelneva põhjal leiame, et otseseid takistusi grupikindlustuse pakkumiseks Eestis ei ole. Kuivõrd aga sõnaselge grupikindlustuse regulatsioon Eestis puudub, palun käesolevaga Teie seisukohta alljärgnevas:

1. Kas grupikindlustus on kindlustustegevuse seaduse ja võlaõigusseaduse kohaselt Eestis lubatud?

2. Kui vastus esimesele küsimusele on eitav, siis palun viidake, milline õigusnorm (1) grupikindlustust keelab ja/või (2) keelab kindlustusvõtjal olla samal ajal kindlustusvahendaja ja/või kindlustuse turustaja.
3. Kas grupikindlustuse kindlustusvõtja tuleb registreerida agendina KindITS § 175 alusel (arvestades mh selles normis sisalduvaid erandeid ja kitsendusi)?
4. Kas mõnest õigusnormist tuleneb eritingimusi või -piiranguid, millega peab kindlustusandja ja/või grupikindlustuse kindlustusvõtja grupikindlustuse puhul arvestama?
5. Kas grupikindlustusega seoses on plaanis õigusaktide muudatusi? Kas on plaanis grupikindlustusega seotut seaduse tasandil reguleerida (nt sarnaselt Leeduga)?

Kui Teil on seoses ülaltooduga küsimusi või täpsustusi, siis palun võtke ühendust allakirjutanuga.

Lugupidamisega

Marika Mugur

vandeadvokaat